

Ko‘rishida nuqsoni bo‘lgan o‘quvchilar uchun adabiy asarlarni o‘qitishning zamonaviy yondashuvlari

Gaziyeva Gavhar To‘lqinjonovna
Respublika Imkoniyati cheklangan shaxslar uchun
ixtisoslashtirilgan maxsus texnikum
ona tili va adabiyot fani o‘qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada ko‘rishida nuqsoni bo‘lgan o‘quvchilarga adabiy asarlarni o‘qitishning zamonaviy yondashuvlari, innovatsion pedagogik texnologiyalar hamda maxsus ta‘lim vositalarining ahamiyati yoritilgan. Adabiyot darslarida Brayl yozuvi, audiokitoblar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va inklyuziv ta‘lim metodlaridan foydalanishning afzalliklari tahlil qilingan. Bunday yondashuvlar o‘quvchilarning adabiy matnni to‘liq idrok etishi, tahlil qilishi va estetik zavq olishini ta‘minlashga xizmat qiladi. Shuningdek, o‘quvchilarning badiiy tafakkuri va kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: ko‘rishida nuqsoni bo‘lgan o‘quvchilar, adabiyot ta‘limi, Brayl yozuvi, audiokitoblar, inklyuziv ta‘lim, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, maxsus ta‘lim.

Kirish

Ta‘limning asosiy maqsadi har bir o‘quvchining individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda sifatli bilim olish imkoniyatini yaratishdan iborat. Ko‘rishida nuqsoni bo‘lgan o‘quvchilarni adabiy ta‘lim bilan qamrab olish jarayonida maxsus metod va texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Adabiy asarlarni o‘qitishda zamonaviy yondashuvlar o‘quvchilarning asar mazmunini chuqur anglashiga, estetik didini rivojlantirishga va mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Asosiy qism

Ko‘rishida nuqsoni bo‘lgan o‘quvchilarning ta‘limiy ehtiyojlari. Ko‘rish imkoniyati cheklangan o‘quvchilar axborotni asosan eshitish va sezgi organlari orqali qabul qiladilar. Shu sababli adabiyot darslarida materiallarni taqdim etishda audio va taktil vositalardan keng foydalanish talab etiladi.

Adabiy asarlarni o‘qitishning zamonaviy yondashuvlari. Brayl yozuvi asosida ta‘lim berish. Brayl alifbosi ko‘rishida nuqsoni bo‘lgan o‘quvchilar uchun asosiy yozma

axborot manbai hisoblanadi. Adabiy asarlarning Brayl yozuvidagi variantlari o'quvchilarga matn bilan mustaqil ishlash imkonini beradi.

Audiokitoblar va ovozli resurslardan foydalanish: Audiokitoblar adabiy asarlarni tinglash orqali qabul qilish imkonini yaratadi. Ifodali o'qilgan audiomatnlar qahramonlar xarakteri, voqealar rivoji va badiiy tasvir vositalarini yaxshiroq anglashga yordam beradi.

Audio va raqamli texnologiyalar asosidagi ta'lim: Audiokitoblar va ovozli matnlardan foydalanish, matnni ovozga aylantiruvchi dasturlar yordamida asarlarni tinglash, elektron darsliklar va maxsus mobil ilovalardan foydalanish, interaktiv platformalar orqali mustaqil o'qish va tinglash ko'nikmalarini rivojlantirish.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish: kompyuter dasturlari, ekran o'qish tizimlari va mobil ilovalar adabiy matnlarni o'zlashtirish jarayonini yengillashtiradi. Elektron kutubxonalar va raqamli resurslar o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Interfaol metodlar: Bahs-munozara, "Aqliy hujum", "Klaster", "Insert" va rolli o'yinlar kabi metodlar o'quvchilarning darsdagi faolligini oshiradi. Bunday yondashuvlar asar mazmunini tahlil qilish va mustaqil xulosa chiqarishga yordam beradi.

Inklyuziv ta'lim yondashuvi: Inklyuziv ta'lim muhitida ko'rishida nuqsoni bo'lgan o'quvchilar boshqa tengdoshlari bilan hamkorlikda ishlash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa ularning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Multisensor yondashuv: Eshitish, sezish va tasavvur qilish imkoniyatlarini birgalikda rivojlantirish. Asardagi voqea-hodisalarni predmetlar, maketlar yoki relfli tasvirlar orqali tushuntirish. Qahramonlar va muhitni tavsiflashda tovush effektlaridan foydalanish.

Adiblar ijodini o'rganishda zamonaviy vositalar

Masalan, Abdulla Qodiriy yoki Abdulla Oripov ijodini o'rganishda audiokitoblar, ovozli taqdimotlar va elektron resurslardan foydalanish asar mazmunini samarali o'zlashtirish imkonini beradi. Adiblar hayoti haqidagi ma'lumotlarni audio formatda taqdim etish ham o'quvchilarning qiziqishini oshiradi. Zamonaviy yondashuvlarning afzalliklari: Adabiy asarlarni tushunish darajasini oshiradi, ustaqil ta'lim olish

ko'nikmalarini rivojlantiradi, o'quvchilarning nutqi va tafakkurini boyitadi, kitobxonlik madaniyatini shakllantiradi, ta'lim jarayonida teng imkoniyatlarni yaratadi.

Xulosa

Ko'rishida nuqsoni bo'lgan o'quvchilarga adabiy asarlarni o'qitishda zamonaviy yondashuvlardan foydalanish ta'lim samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Brayl yozuvi, audiokitoblar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va interfaol metodlar o'quvchilarning bilim olish ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiladi. Shuning uchun maxsus va inklyuziv ta'lim muassasalarida ushbu yondashuvlarni keng joriy etish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasining "Nogironligi bo'lgan shaxslarning huquqlari to'g'risida"gi Qonuni.
3. Maxsus pedagogika va tiflopedagogika bo'yicha ilmiy adabiyotlar.
4. Adabiyot o'qitish metodikasiga oid ilmiy tadqiqotlar.
5. Inklyuziv ta'lim va zamonaviy pedagogik texnologiyalar bo'yicha manbalar.